

# OBITELJ, SRODSTVO I BRAK



# OBITELJ I SRODSTVO

- **OBITELJ** – relativno trajna grupa povezana **krvnim srodstvom, brakom ili usvajanjem**, čiji članovi **žive** zajedno, ekonomski **surađuju** i **skrbe** za potomstvo



- **SRODSTVO** – označava **krvnu povezanost** među ljudima



# KARAKTERISTIKE OBITELJI

---

- karakteristike obitelji:
  - sastav obitelji
  - obitavanje
  - nasljeđivanje
  - odnosi moći u obitelji

# SASTAV OBITELJI

## NUKLEARNA OBITELJ



## PROŠIRENA OBITELJ

PORODICA



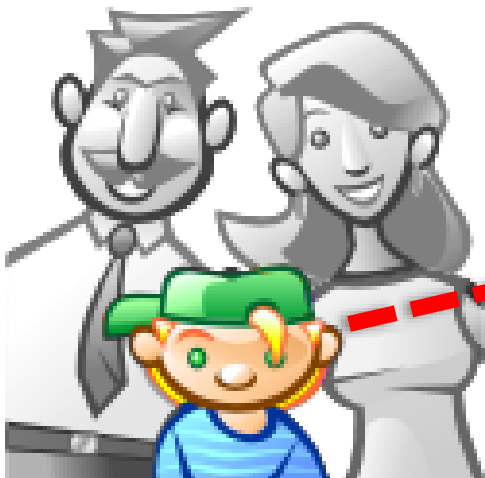
- **JEDNORODITELJSKE OBITELJI** – samohrana majka ili samohrani otac + djeca (*RH 17%*)
- **ISTOSPOLNE (DUGINE) OBITELJI** – dvije majke ili dva oca + djeca
- **OBITELJI BEZ DJECE** – bračni par bez djece

# SASTAV OBITELJI

## NUKLEARNA OBITELJ

### OBITELJ ORIJENTACIJE

– obitelj iz koje potječemo



### OBITELJ PROKREACIJE

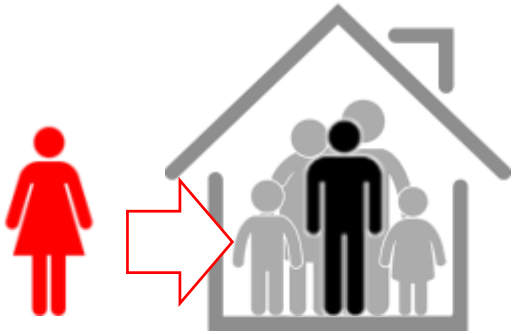
– obitelj koju stvaramo sa svojim supružnikom



# OBITAVANJE OBITELJI

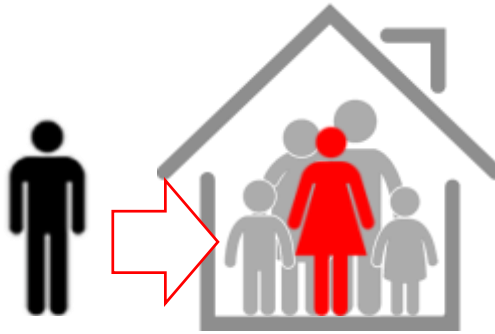
## PATRILOKALNE

obitelj živi u domaćinstvu  
ili zajednici **mladoženje**



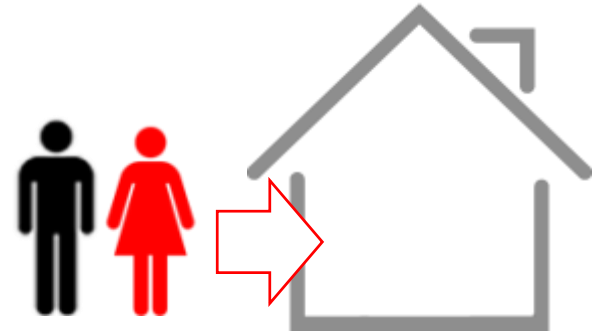
## MATRILOKALNE

obitelj živi kod  
**nevjestine obitelji**



## NEOLOKALNE

obitelj živi **neovisno** o  
roditeljima i rodbini



– **AVUNKULOKALNE** (*kod ujaka*) i **VIRIAVUNKOLOKALNE** (*kod strica*) **OBITELJI**



# NASLJEĐIVANJE U OBITELJI

## PATRILINEARNO

priznavanje porijekla i  
nasljeđa po **očevoj** liniji



*Ibn Haldūn*

(Abū Zayd ‘Abdu al-Rahmān **ibn**  
**Muhamed ibn Haldūn** Al-Hadrami)

## MATRILINEARNO

priznavanje porijekla i  
nasljeđa po **majčinoj** liniji



## BILINEARNO

majčina i očeva linija  
su **jednako važne**



**Pelé**

*Edson Arantes do Nascimento*

# ODNOS MOĆI U OBITELJI

## PATRIJARHALNE OBITELJI

poredak u kojem  
**najstariji muškarac** u  
obitelji donosi  
najvažnije odluke



## MATRIJARHALNE OBITELJI

poredak u kojem  
**žene donose**  
**najvažnije odluke**



## EGALITARNE OBITELJI

**jednaka raspodjela**  
**moći** kod supružnika





# FUNKCIJE OBITELJI

---

## FUNKCIJE OBITELJI (FUNKCIONALISTIČKI PRISTUP):

1. regulacija spolnog ponašanja
2. reprodukcija
3. socijalizacija (T. **Parsons** – „*barbarska invazija*“)
4. skrb, zaštita i emocionalna potpora
5. pridavanje društvenoga položaja

# FUNKCIJE OBITELJI

---

- **Regulacija spolnoga ponašanja.** Svako društvo nastoji urediti spolno ponašanje svojih članova, tako da nigdje ne postoji potpuna sloboda i proizvoljnost u tom pogledu. Bračni i obiteljski sustav nekoga društva služi upravo uređivanju spolnoga ponašanja njegovih članova.
- **Reprodukcija.** Da bi se održalo, društvo mora obnavljati svoje članove iz naraštaja u naraštaj. Obitelj je stabilno, trajno i institucionalizirano sredstvo kojim se osigurava smjena generacija.
- **Socijalizacija.** Rađanje novih članova društva sociolog T. Parsons nazvao je „barbarskom invazijom”. Novorođeni članovi društva mogu postati vrlo različiti odrasli članovi, tako da je socijalizacijska funkcija obitelji izuzetno važna za društvo u cjelini. Mada u modernim društvima postoje i drugi čimbenici socijalizacije, obitelj u tom procesu ostaje najbitnija: budući da je riječ o njihovom djetetu, roditelji posvećuju posebnu pažnju njegovu ponašanju prenoseći mu jezik, vrijednosti, norme i vjerovanja vlastite kulture. Na taj način obitelj služi kao posrednik između pojedinca i šire zajednice.
- **Skrb, zaštita i emocionalna potpora.** Ljudsko potomstvo, za razliku od većine životinja, vrlo dugo ostaje u zadovoljavanju osnovnih potreba za hranom, odjećom i skloništem ovisno o roditeljima. U svim društvima obitelj je najvažnije mjesto gdje se ta skrb ostvaruje. Osim toga, kao društvena bića, ljudi imaju emocionalne potrebe koje mogu zadovoljiti samo u interakciji s drugim ljudima. Obitelj je mjesto za intimne, odnose licem u lice s drugima. Zdravi obiteljski odnosi pružaju druženje, ljubav, sigurnost i općenit osjećaj dobrobiti.
- **Pridavanje društvenoga položaja.** Obitelj smješta svoje nove članove u određenu mrežu društvenih odnosa pripisujući svakom članu određen status. Tako se dijete uči odnosima unutar obitelji (s roditeljima, braćom i rodbinom), a također postaje svjesno pripadnosti široj društvenoj grupi - etničkoj, religijskoj, rasnoj, nacionalnoj. Funkcionalistička perspektiva usmjerava našu pozornost na neke nužne pretpostavke skupnoga života i na strukturalne odgovore na te zahtjeve. Iako se u modernim društvima mnoge od ovih funkcija obavijaju u za to specijaliziranim institucijama (primjerice, briga o maloj djeci ili obrazovanje), obitelj i dalje ostaje najvažnija institucija za zadovoljavanje funkcija reprodukcije, socijalizacije i ostalih spomenutih. Doduše, neki sociolozi smatraju obitelj sustavom niske funkcionalnosti, jer je u modernom društvu izgubila svoju produktivnu funkciju (koju je imala u tradicionalnim društvima) i postala samo potrošačka jedinica društva.

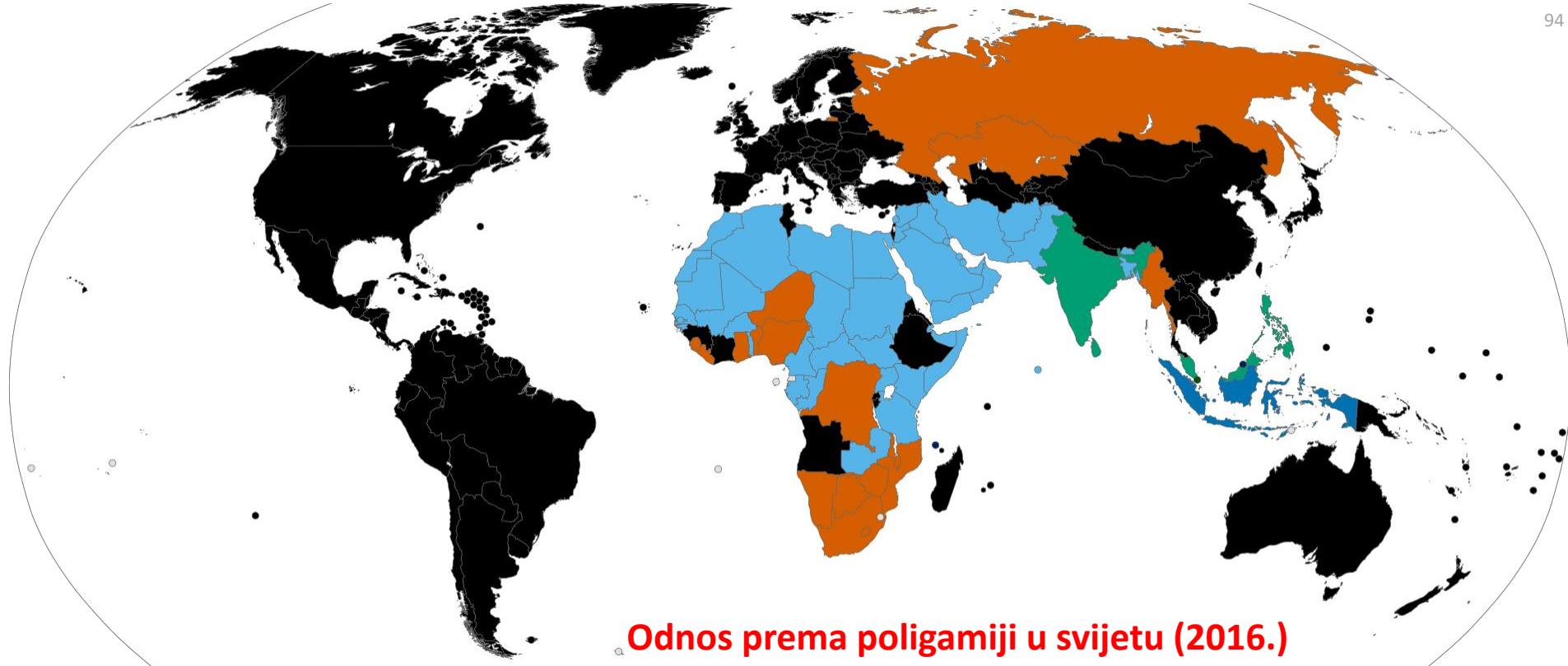
# BRAK

**BRAK** – je društveno priznata zajednica dviju ili više osoba, različitog ili istog spola usklađena s civilnim ili vjerskim zakonima






- Brak je životna zajednica žene i muškarca. – *Ustav RH, članak 62.*
- dva osnovna oblika braka:



- **UZASTOPNA MONOGAMIJA** – osoba tijekom života može imati više bračnih partnera, ali ne istovremeno



### Odnos prema poligamiji u svijetu (2016.)

- |  |   |   |  |
|--|---|---|--|
|   | Poligamija je dozvoljena samo za muslimane                        |  | Poligamija nije dozvoljena, ali se njena praksa ne kriminalizira |
|   | Poligamija je dozvoljena  |  | Poligamija je zabranjena   |
|  | Poligamije je dozvoljena samo u određenim područjima (Indonezija) |   |  |

# POLIGAMIJA

## POLIGINIJA

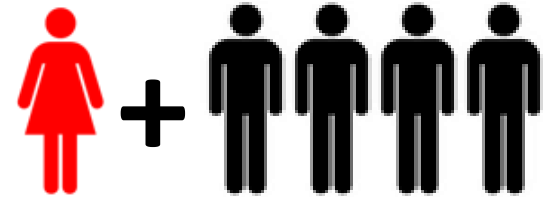


$1M + n\check{Z}$



## POLIANDRIJA

bratski brak



$1\check{Z} + nM$



0,5 %

# INCEST, EGZOGAMIJA I ENDOGAMIJA

- tri pravila vezana za brak: **zabrana (tabu) incesta**, **egzogamija** i **endogamija**
- **EGZOGAMIJA** – društveno i zakonsko pravilo koje **zabranjuje brak** unutar srodničke (nasljedne) grupe
  - **C. Lévi-Strauss** – sklapanje saveza među grupama

TABU INCESTA	EGZOGAMIJA
zabrana <b>spolnog odnosa</b>	zabrana <b>braka</b>
odnosi se na <b>nuklearnu obitelj</b>	odnosi se na <b>šire srodničke grupe</b>

- **ENDOGAMIJA** – pojava **sklapanja braka unutar** pojedine grupe
  - više statistička pravilnost nego društvena norma
  - *npr. češće sklapaju brak osobe iste rase, vjere, socioekonomskog statusa nego različite rase, vjere ili socioekonomskog statusa*
  - *sklapanje braka unutar iste kaste, plemena, klana, zajednice...*



# INCEST (SOCIOLOŠKA OBJAŠNJENJA)

---

- **zabrana incesta** – univerzalna (postoji u svim društvima)
- **kraljevski incest** – incest među pripadnicima vladajuće grupe (*npr. stari Egipat, Inke, vladari na Havajima*)

- objašnjenja zarane incesta:

## BIOLOŠKO – PSIHOLOŠKA

- **funkcionalnost zabrane** – smanjenje genetskih malformacija potomstva
- **E. Westermarck** – „nezainteresiranost zbog bliskosti” (primjer – kibuci)

## SOCIO – KULTURNA

- **B. Malinowski** – incest bi izazvao ljubomoru i kaos u društvu te ugrozio strukturu obitelji
- **C. Lévi-Strauss** – incest označava prijelaz ljudske vrste iz prirode u kulturu – prisiljava na stvaranje saveza s drugim grupama

# SUVREMENE ALTERNATIVE BRAKU

## KOMUNE I KOLEKTIVNA KUĆANSTVA

- **KOMUNA** – oblik zajedničkog življenja
- *primjeri – Oneida, hipiji 60-ih i izraelski kibuci*
- **ZAJEDNIČKA KUĆANSTVA** nuklearne obitelji koje si međusobno pomažu i dijele obveze

## KOHABITACIJA

- zajednički život **bez formalno sklopljenog braka**
- *Švedska – 99% parova živi zajedno prije braka*
- „probni rok” prije sklapanja braka

## SAMAČKA KUĆANSTVA

- posljedica kasnijeg stupanja u brak i većeg broja razvoda
- **manji dr. pritisak** (na žene) i **karijera** (ekonomska neovisnost žene)

ISTOSPOLNI BRAKOVI  
REGISTRIRANA PARTNERSTVA

Kibuci u Izraelu (video)

<https://youtu.be/DIbTSLmILjc>

# BRAK KROZ STATISTIKU (HRVATSKA)

---

- **sve manje** ljudi se odlučuje na sklapanje braka
  - 2009. = **22 382** // 2018. = **19 921** sklopljeni brak [najmanje 2013. = 19 169]
- sklapanje braka po **županijama**:
  - Požeško-slavonska i Brodsko-posavska = **6,1** sklopljeni brak na 1000 stanovnika
  - Istarska = **3,8** sklopljenih brakova / 1000 stanovnika
- **rujan** – najpopularniji mjesec za vjenčanje
- pred **matičarem** ili u **crkvi** – građanski brak 48,5% / Crkveni brak 51,5% (2023.)
- **dob** ulaska u brak – ženik 31,3 godine / nevjesta 28,7 godina
- brak **u prosjeku** traje **14,9 godina**
  - u trenutku razvoda žene su imale u prosjeku **41,0** godinu, a muškarci **44,2** godine
- **broj razvoda u padu** – 6 125 razvoda godišnje (2018.)

# KORISNI LINKOVI

---

- OBITELJ I BRAK (10:59 min)
  - <https://youtu.be/yaeiCEro0iU>
- POLIANDRIJA (4:09 min)
  - <https://youtu.be/d4yjrDSvze0>
- POLIGINIJA (MORMONSKI KANDIDAT) (4:05 min)
  - <https://drive.google.com/file/d/0B3j3fkaAq7drSG40RzBUZEdCYjA/edit?usp=sharing>
- The history of marriage (TEDEd) (4:43 min)
  - <https://youtu.be/ZZZ6QB5TSfk>
- Žene i muškarci u očima statistike (DZS prezentacija)
  - <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Zene%20i%20muskarci.htm>
- Ljubav kroz statistiku (brak u Hrvatskoj – DZS)
  - <https://www.dzs.hr/Hrv/important/Interesting/articles/Ljubav%20kroz%20statistiku.html>